

D3.4 Модел за вклучување на приватниот/јавниот сектор

Резултат	Назив	Опис	Рок
D3.1	Препорачана управувачка и институционална рамка	Јасно дефинирани улоги и одговорности, покажувајќи ја поврзаноста со владините и европските политики, заедно со утврдени трошоци за создавање и функционирање на управувачките структури	M2
D3.2	Нацрт-статут на и членство во координативното тело на НИПП	Нацрт-статут со јасно дефинирани улоги и одговорности. Би требало да ги појасни односот и одговорноста за спроведување на INSPIRE и воспоставувањето на НИПП	M2
D3.3	Нацрт-статут на меѓуминистерските работни групи	Дефинирање на тоа кои групи се потребни, заедно со нацрт-статут, со цел дефинирање и спроведување на критичните аспекти од НИПП	M2
D3.4	Модел за вклучување на приватниот/јавниот сектор	Дефинирање на тоа како приватниот, јавниот, академскиот и волонтерскиот сектор ќе се вклучат во НИПП со цел да ја поддржат спроведливоста, транспарентноста и отвореноста	M2
D3.5	Комуникациски план	Дефиниција на моделот за комуникација помеѓу учесниците во НИПП	M2

Список на резултати за D.3 од Описот на работната задача за МК-RECRP-4768МК-CS-10-C3-1

Вовед

Овој резултат ги разгледува начините на коишто јавниот и приватниот сектор може да се вклучат во развојот на НИПП - улогите коишто може да ги добијат различните учесници, како и начините на коишто може да соработуваат со цел да придонесат за заедничка корист за себеси и за НИПП.

Големиот број на подкомпоненти на резултатите D2 и D3 се мошне испреплетени при разработувањето на аспекти поврзани со деловниот модел и управувачката/организациска рамка, така што овој документ треба да се разгледа во комбинација со другите од D2 и D3. Кај многу од овие аспекти може да се извлечат значајни заклучоци и да се донесат одлуки единствено откако ќе се разгледаат сите

аспекти како целина. Единствено со разгледување на целосната ситуација може да се долови комплетната слика. Што се однесува до другите аспекти на D2 и D3 – сите претставени анализи и елаборирања не се релевантни за Македонија. Меѓутоа, со претставување на детални дополнителни информации, теорија и примери од други места, можно е да се увиди целосната слика и да се изберат најдобрите опции за Македонија. Некои од деловните и управувачки опции ќе бидат релевантни во овој момент; некои од нив ќе треба да се ревидираат како што ќе се развиваат НИПП и користењето на просторните податоци во Македонија.

НИПП во главно е поврзана со јавниот сектор – токму таму се наоѓаат речиси сите просторни податоци, и тој е исто така и во фокусот на INSPIRE одговорностите. Различни чинители од приватниот сектор исто така ќе бидат вклучени до одредена мера. Бројот и видовите на организации ќе се менуваат со текот на времето. Може да се јави и потреба од надворешни партнери (изведувачи) за преглед на новото картирање и/или за дигитализирање на постоечкото картирање. Тие ќе бидат неопходни за развивање на софтвер (на гео-порталот на пример), мрежни системи, како и за поддршка при градењето на капацитетите. Претприемачите од приватниот сектор ќе развиваат софтверски апликации, производи и услуги засновани на новите можности што ги нуди НИПП. Компаниите од приватниот сектор на крајот ќе извлечат придобивки од расположливоста на просторните податоци во поглед на донесувањето на своите деловни одлуки – на пример за локации на продавници, управување со возен парк или оптимизирање на логистиката – изнаоѓање на најефикасни начини за добивање резултати и засновање на тие начини на ажурирани сообраќајни информации. Развивањето на НИПП подразбира вклучување на приватниот сектор во планирањето и развивањето на инфраструктурата. Слично на тоа треба да се вклучи и волонтерскиот сектор преку разните работни групи коишто ќе треба да ги проценат различните опции, како и да обезбедат препораки за тимот што раководи со НИПП. Академскиот сектор може да има улога при едуцирање на луѓето коишто ќе треба во иднина да ја развиваат НИПП, како и при истражувањето нови методи, процеси, политики и апликации.

Основната намена на НИПП е да им овозможи на корисниците да ги пронајдат, да имаат пристап до и да ги користат просторните податоци. Ова е основниот принцип на НИПП. Првите примери на НИПП воспоставени ширум светот го обезбедија овој вид на релативно основна функционалност – да им се овозможи на корисниците да имаат пристап до просторните податоци, но тука не секогаш се подразбираше и можноста за поврзување со други податоци, или пак, за обезбедување алатки за интегрирање на податоците со услугите. Меѓутоа поновите НИПП се развиваат во насока на обезбедување: *„гео-просторни информации во рамките на коишто податоците се структурирани според значајни објекти за крајните корисници, а интероперабилноста на информациите се постигнува преку обезбедување на заедничка референтна рамка. Новата визија е создавање на НИПП којашто ќе обезбеди архитектура ориентирана кон услуги, каде што до услугите за гео-просторни информации имаат пристап обезбедувачите на услуги коишто ќе ги побрзуваат и ќе создаваат услуги со додадена вредност, како и пристап за крајните корисници.“*¹ Еден таков пример може да се забележи во Норвешка каде што моделот Norway Digital за развој на НИПП не ги опфаќа само ISO и стандардите на OGC², туку вклучува и врска со приватниот сектор со цел да се обезбеди пристап до податоците, како и да се поттикне вклучувањето на препродавачите и препродавачите со додадена вредност.

Клучниот аспект се однесува на оддалечување од ситуациите кога обезбедувачите на податоци од јавниот сектор едноставно го создаваат она што сметаат дека е соодветно, и приближување кон ситуации на поголема соработка со корисниците (или клиентите) и резултати коишто се поприменливи кога станува збор за она што навистина им е потребно на корисниците во текот на нивните секојдневни активности. Развивањето

¹ How to Avoid National Spatial Data Infrastructure (NSDI) Cul-de-sacs Robin McLaren, Велика Британија, Shaping the Change XXIII FIG Конгрес - Минхен, Германија, 8-13 октомври 2006 г. http://www.fig.net/pub/fig2006/papers/ts52/ts52_03_mclaren_0764.pdf

² ISO = Меѓународната организација за стандарди и OGC = Отворен гео-просторен конзорциум

стратегија за НИПП овозможува оптимизирање на инфраструктурата преку создавање на систем заснован на стандарди, и систем во чијшто дизајн и спроведување се вклучени сите сектори.

Според тоа, просторните податоци коишто досега беа достапни кај постоечките воспоставени НИПП беа „традиционални“ податоци од јавниот сектор, како што се податоци што ги создаваат владините агенции како на пр. Националната агенција за картирање, Агенцијата за катастар, Хидрографскиот завод, итн. Но со развивањето на INSPIRE фокусот беше насочен и кон тематската област на податоците за животната средина. Исто така, сè почест е трендот организации коишто не се од јавниот сектор - па дури и поединци - да се во можност да создадат значителен квантитет на просторни податоци повеќе според пристапот од дното нагоре. Новите методи за собирање податоци како што се сателитските слики и GPS, како и медиумите за објавување коишто се развиваат - како што се веб-апликациските хибриди (mash-ups) - им овозможуваат на овие нови сопственици на податоци и иницијативи за картирање од заедницата/чинители³ да создаваат и објавуваат „неформални“ просторни податоци. Оваа растечка понуда на повеќе неформални отколку традиционални просторни податоци е позната уште и како „волонтерски географски информации“⁴, и претставува уште еден аспект којшто треба да се земе предвид при создавањето на секоја стратегија за НИПП – иако се разбира неговата важност треба да биде пропорционална. Иако ВГИ се релативно нов концепт и нивното влијание во Македонија веројатно на почетокот ќе биде минимално, тие имаат потенцијал да растат. Нивните карактеристики што се речиси во реално време се покажаа како корисни кај некои делови од светот, особено во вонредни и ситуации кога е потребно да се управува со катастрофите.

Организации од јавниот сектор

Како што веќе беше наведено, развојот на НИПП е тесно поврзан со јавниот сектор бидејќи токму овој сектор е во главно одговорен за националното картирање. Резултатот D3.1 ја содржи предложената управувачка структура и институционална рамка за НИПП, и ги опишува улогите и одговорностите на различните учесници и нивниот меѓусебен однос во рамките на НИПП. Создавачите на податоци од јавниот сектор во Македонија веќе беа утврдени во текот на активноста D5.2 за утврдување на постоечките просторни податоци. Станува збор за следните:

АКН	- Агенција за катастар на недвижности;
АЗБ	- Агенција за заштита и безбедност;
АПП	- Агенција за планирање на просторот;
ЦУК	- Центар за управување со кризи;
УХР	- Управа за хидрометеоролошки работи;
ИЈЗ	- Институт за јавно здравје;
ИЗИИС	- Институт за земјотресно инженерство и инженерска сеизмологија (академска институција);
МЗШВ	- Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство;
МЛС	- Министерство за локална самоуправа;
МК	- Министерство за култура;
МЕ	- Министерство за економија;
АЕ	- Агенција за енергетика;
МЖСПП	- Министерство за животна средина и просторно планирање;
МВР	- Министерство за внатрешни работи;

³ Се користи и ГИС јавно учество (PPGIS), *види* линкови.

⁴ Goodchild, M. F. (2007 г.), 'Citizens as sensors: the world of volunteered geography', *GeoJournal*, Vol. бр. 69, 211-221.

МТВ	–Министерство за транспорт и врски;
ДЗС	- Државен завод за статистика;
Централен регистар	(Називи)
ЛС	(урбанистички план)

Главната задача за овие тела од јавниот сектор е да придонесат кон воспоставувањето и насочувањето на политиката и стратегијата за НИПП, како и кон нејзиното спроведување преку управувачката структура утврдена во (D3.1), а должни се да ги исполнуваат и обврските според INSPIRE. Секоја од овие организации пак, има обврска да ги информира и едуцира оние за коишто се наменети податоците и услугите (или оние за коишто е веројатно дека во иднина ќе ги добиваат податоците). Насоките за ова може да се најдат во комуникацискиот план (D3.5), но секоја од овие организации треба исто така да има обврска да ги утврди своите крајни корисници и да развие стратегии за нивно вклучување.

Локална/регионална самоуправа

Локалната самоуправа - на пр. регионална и општинска, има важна улога во НИПП поврзана со ставањето на своите податоци на располагање и обезбедување производи и услуги на начин на којшто тоа го прават и секторите на централно владино ниво. Деталите на локално ниво претставуваат значаен придонес кон квантитетот и резолуцијата на расположливите просторни податоци во рамките на целокупната НИПП. Кај некои земји токму регионалното ниво го дава главниот поттик за ИПП. Клучните INSPIRE принципи ги опфаќаат следните точки што се однесуваат на важноста на просторните податоци на локално ниво, имено:

- податоците треба да се собираат еднократно и да се одржуваат на нивото каде што тоа може најефикасно да се врши;
- треба да се овозможи беспрекорно да се комбинираат просторните податоци од различни извори, и да се разменуваат од страна на многу корисници и апликации;
- просторните податоци треба да се собираат на едно управувачко ниво и да се разменуваат кај сите нивоа.

Партнерствата помеѓу локалната и централната власт сè повеќе се сметаат за суштински за развојот на НИПП за двете страни, иако искуствата укажаа на некои практични проблеми при развивањето на таквите партнерства. Во Австралија на пример, овие проблеми беа поврзани со слабата структура на партнерството, недостаток од свест во однос на придобивките од партнерството, недостаток од јасни одговорности на партнерите, страв дека ќе се изгуби контролата врз податоците, финансирање и откупување.⁵

Една сеопфатна студија спроведена за 183 Агенции за локална самоуправа (АЛС) во 3 држави на Австралија, објавена во 2009 г.⁶, обезбеди детали за тоа кога функционираат добро партнерствата помеѓу агенциите на исто ниво и оние на различни нивоа, а кога не функционираат толку добро. Истражувањето нуди значаен увид. Општо земено, АЛС се наоѓале во прилично напредна фаза од развојот на ИПП, и 39% од нив нуделе онлајн услуги. Достапноста на картирањето засновано на веб се сметало како огромна предност за корисниците од локалната самоуправа и за граѓаните. Следната забелешка претставува добар пример за стекнатите внатрешни придобивки:

„Ставањето на заедничките податоци засновани на имот потполно на располагање на јавноста преку веб-картирањето, резултираше со нагло намалување на ad-hoc барањата, како и со значителни заштеди во поглед на времето на персоналот.“

⁵ Wehn de Montalvo, U. (2001 г.). "Strategies for SDI implementation: a survey of national experiences; за повеќе информации *види* линкови

⁶ Kevin MCDOUGALL, Австралија, http://www.fig.net/pub/fig2010/papers/ts08b%5Cts08b_mcdougall_4137.pdf

Како недостаток беше регистрирано тоа што само 44% од АЛС создадоа метаподатоци за своите просторни податоци, и поголем дел од собраното не беше во согласност со националните стандарди. Ова претставува очигледна пречка за напорите за откривање и размена на податоците. АЛС истакнаа дека најголемите пречки за соработка со државните владини агенции во поглед на размената на просторни податоци, се правната одговорност, стандардите за податоци, пристапот до податоците, авторските права и приватноста. Приближно 59% од АЛС немаа формална политика за користење на своите просторни податоци од страна на надворешни организации. Политиките за пристап и ценовните политики беа истакнати како значајни за исходот од партнерствата, и беше утврдено дека политиките на државно и на локално ниво треба да бидат усогласени со цел конфликтите да се сведат на минимум. Политиките за надворешен пристап и користењето на интернетот беа истакнати како значајни аспекти за развој на партнерствата. Студијата покажа дека политиките за пристап и ценовните политики не се добро развиени на локално ниво бидејќи има малку персонал и приоритет имаат други активности. Ова ја истакнува важноста на националните владини агенции при водењето и поддршката на локалната самоуправа, со цел развивање на нејзините рамки за политиките.

Поуките што може да се извлечат од овие примери се навистина вредни. Создавањето на националната стратегија за НИПП - со опфаќање на регионалното и локално ниво, треба да послужи за надминување на дел од пречките прикажани преку примерите од Австралија. Националната политика може да се разложи и елементите како што се метаподатоците и стандардите може да се унифицираат кај сите владини нивоа.

Град Скопје е клучен актер на општинско ниво и може да има улога на посредувач бидејќи ќе биде особено вклучен во донесувањето одлуки на национално ниво (бидејќи ќе биде дел од Советот за НИПП), а ќе комуницира и со други општини за да ја врши лидерската функција и за да ги споделува искуствата.

Активности на јавниот сектор:

1. Вклучување во создавањето на политиката и стратегијата за НИПП (на пр. вклучување на групата учесници во проектот за Стратегија за НИПП);
2. Влијание врз владата за зголемување на поддршката на законите и прописите поврзани со НИПП;
3. Вклучување во спроведувањето и развојот на НИПП преку управувачката структура. На пример, поддршката може да биде во облик на обезбедување активно учество преку организирање на состаноците, обезбедување редовни повратни информации, и придонес кон и/или обезбедување експертиза за работните групи поделени според области;
4. Исполнување на INSPIRE барањата (на пр. создавање метаподатоци, мрежи и мрежни услуги);
5. Објавување начела од политиката за НИПП и организациски одговорности (на пр. начела на политиката на веб-страницата - како секторот ќе се вклучи во НИПП);
6. Следење на и известување за вклученоста во НИПП, на пример броеви на сетови на податоци што се ставени на располагање, број на сетови на податоци што имаат метаподатоци, број на одржани состаноци за управувањето со НИПП, итн.;
7. Учество во работни групи поделени според области (на пр. стандарди, деловен модел);
8. Обврски од комуникацискиот план (D3.5) (на пр. обезбедување публицитет, создавање материјал за веб-страницата поврзан со НИПП, обезбедување студии на случај, итн.);
9. Создавање, публикување и спроведување на политика за лиценцирање и ценовна политика во согласност со условите и барањата предвидени во Стратегијата за НИПП, но специфични за секој обезбедувач на податоци.

Итни служби

Во многу земји како една од најосновните примени на просторните податоци се смета нивното користење од страна на итните служби коишто се потпираат на ажурирано и прецизно картирање. Нивната застапеност во процесот на развој на НИПП треба да биде приоритет.

Организации од приватниот сектор

Организациите од приватниот сектор имаат клучна улога во развојот на НИПП, иако организациите од јавниот сектор се оние коишто го поседуваат поголемиот дел од просторните податоци. Следат неколку улоги коишто може да ги имаат организациите од приватниот сектор, имено:

Управувачи со податоци: Постои голема веројатност на пример создавањето и одржувањето на сетовите на податоци на АКН да го вршат надворешни приватни организации, според договори доделени преку конкурентни тендери. Овие организации од приватниот сектор може да се нарекуваат *управувачи со податоци*. Во Норвешка, компаниите вклучени во активности од овој вид се здружиле за да оформат асоцијација – Асоцијација на претпријатија за геоматика – со цел да воспостават комуникација со јавниот сектор, парламентот, министерствата и другите учесници. Улогата на компанијата со функција на управувач со податоци може исто така да се прошири, и таа да биде и дистрибутер (препродавач) и/или препродавач со додадена вредност (ПДВ).

Препродавачи со додадена вредност (ПДВ): ПДВ ги продаваат оригиналните податоци со компонента на додадена вредност. На пример, може да станува збор за софтверска компанија којашто продава апликација за пронаоѓање патишта којашто ги вклучува податоците за патишта на Националната агенција за картирање. ПДВ склучува договор за лиценцирање со обезбедувачот на податоци и потоа плаќа авторски хонорар во зависност од продажбата на производот/услугата. Обезбедувачот на податоците може повторно да ги инвестира приходите во НИПП (во зависност од националната политика). Мошне е неверојатно дека моделот за ПДВ ќе биде релевантен за Македонија на почетокот, но ценовните и политиките за лиценцирање треба да се структурираат имајќи ја предвид оваа можност, за таа да се искористи кога пазарот ќе биде доволно развиен.

Институт за стандардизација: Како и кај други земји, можно е и Македонија да воспостави Институт за стандардизација којшто ќе ја „потврдува“ сообразноста на производите и услугите во НИПП. Таквите институти може да функционираат во кој било сектор, или пак, да претставуваат јавна-приватна соработка.

Комитет за НИПП: Приватниот сектор може да има значителен придонес кон развојот на НИПП преку својата вклученост во Комитетот за НИПП. Кај други земји ова вообичаено се реализира преку национална асоцијација за географски информации – агенција или организација којашто го застапува приватниот сектор во заедницата на просторните податоци. Ова е нешто што сè уште треба да се развива во Македонија.

Национална асоцијација за географски информации: Во многу земји постојат организации коишто ги застапуваат ставовите и интересите на корисниците на просторните податоци од приватниот сектор, како и на заедницата на обезбедувачите на податоци. Во Велика Британија на пример постои Асоцијација за географски информации. Во Австралија пак, воспоставена е Австралиска бизнис асоцијација за просторни информации (ASIBA). Нејзината главна цел е да ги застапува ставовите на индустријата пред владата, како и да го поттикнува донесувањето на производи и услуги поврзани со просторните информации. Овие национални асоцијации обезбедуваат начини за истакнување на ставовите и за поврзување со слични организации. На европско ниво нив ги претставува EUROGI⁷.

⁷ [EUROGI](#) неодамна ја прошири соработката не само со националните асоцијации за географски информации, туку и со претставници од индустријата, академските институции, телата од јавниот сектор, непрофитните организации и заинтересираните поединци.

Примери за Македонија каде што би можеле да соработуваат јавниот и приватниот сектор:

1. Создавање на гео-порталот;
2. Создавање на моделот на податоци за АКН;
3. Дигитализирање на постоечките катастарски/топографски податоци на АКН;
4. Членство во управувачко тело коешто ќе ја утврдува политиката и ќе управува со спроведувањето.

Академски/волонтерски сектор

Академскиот сектор има важна улога во развојот на македонската НИПП од аспект на едукацијата и истражувањата. Едно од главните тесни грла при развојот на НИПП може да биде постоењето на доволно обучени човечки ресурси. Планираниот пристап којшто ќе го вклучува академскиот сектор може да помогне при градењето на капацитетите⁸. Една од работните групи коишто ќе се воспостават на почетоките треба да има за цел да пронаоѓа начини за предвидување на потребите од човечки ресурси, и за планирање како да се задоволат таквите потреби. Управувачката структура којашто е воспоставена во Хрватска на пример, опфаќа работни групи чиешто задачи се поврзани со е-влада, деловни модели и градење на капацитетите. Придонесот на академскиот сектор треба исто така да се отсликува и во управувачката структура и во комуникацискиот план.

Волонтерскиот сектор треба да се информира преку комуникацискиот план и треба да има можност да се вклучи во и да го поддржи развојот на НИПП. Се разбира дека доколку целта е ова да се реализира на ефикасен начин, потребно е да се воспостави национално претставничко тело.

Активности на приватниот сектор:

1. Вклучување во создавањето на политиката и стратегијата за НИПП (на пр. вклучување на групата учесници во проектот за Стратегија за НИПП⁹);
2. Влијание врз владата за зголемување на поддршката на законите и прописите поврзани со НИПП¹⁰;
3. Вклучување во спроведувањето и развојот на НИПП преку управувачката структура. На пример, поддршката може да се обезбеди преку активно присуство, редовни повратни информации и придонес;
4. Учество во работни групи поделени според области (на пр. стандарди, деловен модел);
5. Обезбедување експертиза и услуги за активностите поврзани со НИПП, преку склучување договори со агенции од јавниот сектор, на пр. за создавање податоци, за националниот гео-портал, итн.;

Партнерства

Делот поврзан со партнерствата беше разгледан во рамките на резултатот D2.4 – Модели за партнерство. Со цел да се заокружи темата овде повторно се споменати, бидејќи се сметаат за важен дел од матрицата којашто е основа за спроведувањето на НИПП и за вклучувањето на различните сектори. Следниот текст е преземен од труд којшто беше доставен на Конференцијата на Меѓународната федерација на геодети (FIG) во Сиднеј, во 2010 г.

„Иницијативите за формално партнерство стануваат суштински елемент во рамката за ИПП, и сè почесто обезбедуваат механизам за појаснување и дефинирање на компонентата за институционални договори во ИПП.

⁸ Ова е друг аспект којшто беше истакнат во текот на развојот на хрватската НИПП, со стратегија за развивање на капацитетот.

⁹ Потребен е национален претставник на Асоцијацијата за географски информации

¹⁰ Потребен е национален претставник на Асоцијацијата за географски информации

*Интерјурисдикциските партнерства на почетокот се реализираат помеѓу агенции од различни нивоа на управување, како што се локални-државни, државни-национални, итн. Интрајурисдикциските партнерства ги опфаќаат сите страни на исто ниво на управување коишто имаат заедничка цел поврзана со создавање, одржување, користење и дистрибуирање на просторни информации, со цел обезбедување на владините услуги. Тие се појавиле како структури коишто ја олеснуваат неопходната интеракција за размена на информациите, и според тоа, ги развиваат ИПП. Иако поголемиот дел од фокусот на партнерствата за развој на ИПП продолжува и понатаму да се насочува во јавниот сектор, целосната визија за развојот на НИПП ќе се оствари единствено преку соработката помеѓу јавниот и приватниот сектор.*¹¹

Со други зборови, една агенција не може да ја спроведе НИПП – тоа е посложен процес којшто опфаќа многу сектори и различни нивоа на управување. Со препознавање на овој степен на сложеност, различните учесници треба активно да пронаоѓаат начини да соработуваат и да воспоставуваат партнерства во сечиј интерес. Мотото на Norway Digital (имаат над 600 партнери) гласи: „Вложи малку за да добиеш многу.“

Прекугранична соработка

Македонската НИПП во основа ќе се користи во Македонија, но ниту една нација не е потполно изолирана од своите соседи. Дел од идејата зад INSPIRE подразбира дека треба да се има предвид дека аспектите поврзани со животната средина не признаваат национални граници. Со еколошките аспекти како што се времето, загадувањето, нуклеарните емисии, поплавите и болестите треба да се управува прекугранично, и поради тоа пан-европската стандардизација претставува механизам за постигнување на одреден степен на интероперабилност на сетовите на податоци што ги поседуваат повеќе нации. Дизајнот и стратегијата зад НИПП опфаќаат геодетски принципи коишто ќе овозможат трансформација на координатите, но има уште многу други вклучени аспекти за коишто се утврдиле INSPIRE политики во текот на изминатите неколку години. На практично ниво, прекуграничните аспекти подразбираат редовен контакт со соседните земји коишто исто така развиваат свои НИПП. Овој тип на соработка веќе се воспоставува и примерите за таквата соработка може да се проследат на:

- претходните конференции за ИПП, на пр. на Меѓународната конференција за инфраструктури за просторни податоци, Скопје, 15-17 септември 2010 г.;
- овогодинашната Меѓународна конференција за НИПП, Скопје, 19-20 септември 2011 г.;
- претстојниот INSPIRATION проект за ИПП – EuropeAid проект којшто ги опфаќа ИПП на Западен Балкан, и ги вклучува Албанија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Поранешна југословенска Република Македонија, Косово, Црна Гора и Србија.

Резиме

Описот на работната задача за овој резултат предвидува обезбедување на модел за вклучување на приватниот/јавниот сектор, во којшто ќе се дефинира како приватниот, јавниот, академскиот и волонтерскиот сектор ќе се вклучат во НИПП со цел да ја поддржат спроведливоста, транспарентноста и отвореноста. Поедноставно кажано, станува збор за вклучување на различните сектори во развојот и спроведувањето на НИПП, со цел Македонија да ги извлече најголемите придобивки. Претходно претставените точки во документот се резимирани во *Моделот за вклучување на приватниот/јавниот сектор* прикажан во Анекс 2.

Со цел да се поддржи спроведувањето на НИПП различните сектори пред сè треба да се вклучени и да го даваат својот придонес. Ова едноставно подразбира нивно учество на различни начини, вклучувајќи и учество во управувачката и институционална рамка (D3.1), нивни сопствени поединечни иницијативи (*види дел за активности на*

¹¹ From Silos to Networks – Will Users Drive Spatial Data Infrastructures in the Future?

јавниот/приватниот сектор) и во рамките на партнерствата (D2.4). Транспарентноста и отвореноста подразбираат комуникација (D3.5 Комуникациски план) – подигање на свеста кај другите во однос на политиките, активностите и резултатите. Тоа исто така ќе опфати и еден вид на следење и известување, со цел другите да ги имаат предвид резултатите од НИПП и уделот на учесниците во тие резултати.

Тимот од АКН и учесниците во НИПП заедно со консултантите од Kadaster ќе ги разгледаат можните начини на вклучување на јавниот и приватниот сектор, и овој резултат ќе се вклучи во општата Стратегија за НИПП, заедно со препораки извлечени врз основа на дискусиите.

Анекс 1 – Линкови:

How to Avoid National Spatial Data Infrastructure (NSDI) Cul-de-sacs Robin McLAREN, Велика Британија, Shaping the Change XXIII FIG Конгрес - Минхен, Германија, 8-13 октомври 2006 г. http://www.fig.net/pub/fig2006/papers/ts52/ts52_03_mclaren_0764.pdf

From Silos to Networks – Will Users Drive Spatial Data Infrastructures in the Future? Kevin MCDUGALL, Австралија, FIG Конгрес 2010 г., Соочување со предизвиците – градење на капацитетот, Сиднеј, Австралија, 11-16 април 2010 г. http://www.fig.net/pub/fig2010/papers/ts08b%5Cts08b_mcdougall_4137.pdf

Goodchild, M. F. (2007 г.), 'Citizens as sensors: the world of volunteered geography', *GeoJournal*, Vol, бр. 69, 211-221.

Wehn de Montalvo, U. (2001 г.). "Strategies for SDI implementation: a survey of national experiences", *Proceedings of 5th Global Spatial Data Infrastructure Conference*, 21-25 мај 2001 г., Картагена де Индиас, Колумбија.

Examining the Community Empowerment Process in Public Participation GIS Applications, д-р Peter A. Kwaku Куем, Катедра за географија, Државен универзитет на Централен Конектикат, http://www.iapad.org/publications/ppgis/community_empowerment_in_PPGIS.pdf

Анекс 2 - Модел за вклучување на приватниот/јавниот сектор

Сектор	Улога	Активност	Забелешка
Јавен	Обезбедувач на податоци	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вклучување во создавањето на политиката и стратегијата за НИПП (на пр. вклучување на групата учесници во проектот за Стратегија за НИПП); 2. Влијание врз владата за зголемување на поддршката на законите и прописите поврзани со НИПП; 3. Вклучување во спроведувањето и развојот на НИПП преку управувачката структура. На пример, поддршката може да биде во облик на обезбедување активно учество преку организирање на состаноците, обезбедување редовни повратни информации, и придонес кон и/или обезбедување експертиза за работните групи поделени според области; 4. Исполнување на INSPIRE барањата (на пр. создавање метаподатоци, мрежи и мрежни услуги); 5. Објавување начела од политиката за НИПП и организациски одговорности (на пр. начела на политиката на веб-страницата - како секторот ќе се вклучи во НИПП); 6. Следење на и известување за вклученоста во НИПП, на пример броеви на сетови на податоци што се ставени на располагање, број на сетови на податоци што имаат метаподатоци, број на одржани состаноци за управувањето со НИПП, итн.; 	<p>Секој учесник треба да развие сопствена стратегија за вклучување во НИПП – со наведени обврски и одговорности. Стратегијата треба да ги опфаќа очекуваните трошоци, потребите од ресурси, временските распореди и активностите поврзани со комуникацијата.</p>

		<p>7. Учество во работни групи поделени според области (на пр. стандарди, деловен модел);</p> <p>8. Обврски од комуникацискиот план (D3.5) (на пр. обезбедување публицитет, создавање материјал за веб-страницата поврзан со НИПП, обезбедување студии на случај, итн.);</p> <p>9. Создавање, публикување и спроведување на политика за лиценцирање и ценовна политика во согласност со условите и барањата предвидени во Стратегијата за НИПП, но специфични за секој обезбедувач на податоци.</p>	
Јавен	Корисник	<p>1. Влијание врз владата за зголемување на поддршката на законите и прописите поврзани со НИПП;</p> <p>2. Вклучување во спроведувањето и развојот на НИПП преку управувачката структура. На пример, поддршката може да биде во облик на обезбедување активно учество преку организирање на состаноците, обезбедување редовни повратни информации, и придонес кон и/или обезбедување експертиза за работните групи поделени според области;</p> <p>3. Учество во работни групи поделени според области (на пр. стандарди, деловен модел).</p>	Секој учесник треба да развие сопствена стратегија за вклучување во НИПП – со наведени обврски и одговорности. Стратегијата треба да ги опфаќа очекуваните трошоци, потребите од ресурси, временските распореди и активностите поврзани со комуникацијата.
Приватен	Управувачи со податоци	<p>1. Учество во групата на корисници од приватниот сектор;</p> <p>2. Учество во работни групи поделени според области (на пр. стандарди, деловен модел);</p> <p>3. Влијание врз владата за зголемување на</p>	Постои голема веројатност на пример создавањето и одржувањето на сетовите на податоци на АКН да го вршат надворешни приватни организации, според договори доделени преку конкурентни тендери. Овие организации од приватниот сектор може да се нарекуваат управувачи со податоци. Улогата на компанијата со

		<p>поддршката на законите и прописите поврзани со НИПП;</p> <p>4. Обезбедување експертиза и услуги за активностите поврзани со НИПП, преку склучување договори со агенции од јавниот сектор, на пр. за создавање податоци, за националниот гео-портал, итн.</p>	<p>функција на управувач со податоци може исто така да се прошири, и таа да биде и дистрибутер (препродавач) и/или препродавач со додадена вредност (ПДВ). Во многу земји постојат организации коишто ги застапуваат ставовите и интересите на корисниците на просторните податоци од приватниот сектор, како и на заедницата на обезбедувачите на податоци.</p>
	<p>Препродавачи со додадена вредност (ПДВ)</p>	<p>1. Учество во групата на корисници од приватниот сектор;</p> <p>2. Учество во работни групи поделени според области (на пр. стандарди, деловен модел);</p> <p>3. Влијание врз владата за зголемување на поддршката на законите и прописите поврзани со НИПП;</p> <p>4. Генерирање приходи преку производи и услуги со додадена вредност.</p>	<p>ПДВ ги продаваат оригиналните податоци и обезбедуваат веб-услуги со компонента на додадена вредност. На пример, може да станува збор за софтверска компанија којашто продава апликација за веб-услуга за пронаоѓање патишта, којашто ги вклучува податоците за патишта на Националната агенција за картирање. ПДВ склучува договор за лиценцирање со обезбедувачот на податоци и потоа плаќа авторски хонорар во зависност од приходите од услугата. Обезбедувачот на податоците може повторно да ги инвестира приходите во НИПП (во зависност од националната политика). Мошне е неверојатно дека моделот за ПДВ ќе биде релевантен за Македонија на почетокот, но ценовните и политиките за лиценцирање треба да се структурираат имајќи ја предвид оваа можност, за таа да се искористи кога пазарот ќе биде доволно развиен.</p>
	<p>Институт за стандардизација</p>	<p>1. Учество во групата на корисници од приватниот сектор;</p> <p>2. Учество во работни групи поделени според области (на пр. стандарди, деловен модел);</p> <p>3. Влијание врз владата за зголемување на поддршката на законите и прописите поврзани со НИПП.</p>	<p>Како и кај други земји, можно е и Македонија да воспостави Институт за стандардизација којшто ќе ја „потврдува“ сообразноста на производите и услугите во НИПП. Таквите институти може да функционираат во кој било сектор, или пак, да претставуваат јавна-приватна соработка.</p>

Волонтерски		<ol style="list-style-type: none"> 1. Влијание врз владата за зголемување на поддршката на законите и прописите поврзани со НИПП; 2. Учество во работни групи поделени според области (на пр. стандарди, деловен модел). 	<p>Волонтерскиот сектор треба да се информира преку комуникацискиот план и треба да има можност да се вклучи во и да го поддржи развојот на НИПП. Се разбира дека доколку целта е ова да се реализира на ефикасен начин, потребно е да се воспостави национално претставничко тело.</p>
Академски		<ol style="list-style-type: none"> 1. Влијание врз владата за зголемување на поддршката на законите и прописите поврзани со НИПП; 2. Учество во работни групи поделени според области (на пр. стандарди, деловен модел). 	<p>Академскиот сектор има важна улога во развојот на македонската НИПП од аспект на едукацијата и истражувањата. Едно од главните тесни грла при развојот на НИПП може да биде постоењето на доволно обучени човечки ресурси. Планираниот пристап којшто ќе го вклучува академскиот сектор може да помогне при градењето на капацитетите¹². Една од работните групи коишто ќе се воспостават на почетоците треба да има за цел да пронаоѓа начини за предвидување на потребите од човечки ресурси, и за планирање како да се задоволат таквите потреби. Управувачката структура којашто е воспоставена во Хрватска на пример, опфаќа работни групи чиито задачи се поврзани со е-влада, деловни модели и градење на капацитетите. Придонесот на академскиот сектор треба исто така да се отсликува и во управувачката структура и во комуникацискиот план.</p>

¹² Ова е друг аспект којшто беше истакнат во текот на развојот на хрватската НИПП, со стратегија за развивање на капацитетот.